Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ – 2026

Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів

Присвячена 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету

м. Хмельницький
22–23 жовтня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
КОЇМБРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. КОЇМБРА, ПОРТУГАЛІЯ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КЗВО ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ФОНД ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ «PRO SYNERGIA» (ГОЖУВ-ВЕЛЬКОПОЛЬСЬКИЙ, ЛЮБУСЬКЕ ВОЄВОДСТВО, ПОЛЬЩА)
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «МАЛЕ ПОЛІССЯ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКЕ ОРНІТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО
ТОВАРИСТВО ПОДІЛЬСЬКИХ ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ ТА ПРИРОДОЛЮБІВ

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ-2026

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, ПРИРОДНИЧА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
Хмельницького національного університету

22–23 жовтня 2026

Хмельницький

УДК 502/504:37(477.43)
П44

Рекомендовано до друку науково-технічною радою Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 27.10.2026

Подані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Подільські читання-2026», проведеної 22–23 жовтня 2026 р., у м. Хмельницький і присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету.

Збережена авторська редакція. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань тощо несуть автори статей.

***Редакційна колегія*:**
Білецька Г. А., д-р пед. наук, проф.; ***Єфремова О. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Дячук А. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Міронова Н. Г.***, д-р с.-г. наук, проф.

П44 **Подільські** читання-2026. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів : зб. матер. Всеукр. наук. практ. конф., присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету (Хмельницький, 22–23 жовт. 2026) / за ред. Г. А. Білецької. – Хмельницький : ХНУ, 2026. – 362 с.

ISBN 978-966-330-527-1

Подані доповіді, присвячені екологічній безпеці регіонів в умовах воєнних викликів, збережені різноманіття Поділля та України, розглянуті проблеми екосистемного менеджменту. Окремий блок відведений підготовці вчителів біології, хімії та основ здоров'я в умовах Нової української школи.

Збірник адресований науковцям, фахівцям природоохоронних структур, викладачам ЗВО, учителям, здобувачам освіти, усім, хто цікавиться природничими проблемами.

УДК 502/504:37(477.43)

ISBN 978-966-330-527-1

© Автори статей, 2026
© ХНУ, оригінал-макет, 2026

Використані джерела

1. Всесвітній день прибирання: від глобальної ініціативи до конкретних дій [Електронний ресурс] / Кафедра екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету. 18.09.2026. URL: https://ecobio.khmnu.edu.ua/vsesvitnij-den-prybyrannya-vid-globalnoyi-inicziatyvy-do-konkretnyh-dij/ (дата звернення: 15.10.2026).
2. Навчання серед природи: від екологічних знань до практик здоров'язбереження [Електронний ресурс] / Кафедра екології та біологічної освіти ХНУ. 02.10.2026. URL: https://ecobio.khmnu. edu.ua/navchannya-sered-pryrody-vid-ekologichnyh-znan-do-praktyk-zdorovyazberezhennya/ (дата звернення: 15.10.2026).
3. Ботанічний сад Хмельницького національного університету: інформаційні матеріали про історію створення, колекції та освітньо-наукову діяльність. 2023.
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text (дата звернення: 15.10.2026).

УДК 378.147:001.891:631.5

УДК 37.09:504

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ У ЗДОБУВАЧІВ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Г. Я. ЖИРСЬКА, С. І. БЛИЩАК
zhyrska14@gmail.com, blisaksvitlana3@gmail.com
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Сучасний етап розвитку людства характеризується загостренням глобальної екологічної кризи, масштабною втратою біорізноманіття, змінами клімату та зростанням техногенного навантаження на біосферу. Останніми роками ця проблема для України набула особливої гостроти у зв'язку з катастрофічними екоцидними наслідками воєнних дій – замінуванням територій, руйнуванням унікальних екосистем та забрудненням ґрунтів і водних ресурсів. Подальше збереження та відновлення природно-ресурсного потенціалу держави вимагає не лише техніко-економічних рішень, а й докорінного переосмислення взаємин людини з довкіллям, формування екологічно відповідального суспільства.

Вирішальна роль у цьому процесі належить шкільній природничій освіті. Згідно з Концепцією «Нова українська школа» та вимогами Державного стандарту базової середньої освіти, ключова

компетентність у галузі природничих наук передбачає формування не тільки системи наукових знань, а й суб'єктивно-етичного ставлення до живих організмів, орієнтації на сталий спосіб життя та готовності до захисту довкілля [2]. Проте аналіз реального освітнього процесу з біології в 7–9 класах свідчить про наявність суперечності між необхідністю формування екоцентричної свідомості учнів та переважанням у традиційній методиці навчання академізованого, інформаційно-знаннєвого підходу. Природа висвітлюється крізь призму її корисності для людини (антропоцентризм), що заважає усвідомленню її універсальної і внутрішньої цінності [1]. Це зумовлює актуальність розробки й теоретико-методичного обґрунтування цілісної методичної моделі, яка б забезпечила системну трансформацію біологічних знань здобувачів у внутрішні особистісні ціннісні орієнтири та відповідальну поведінку.

У нашому дослідженні ціннісне ставлення до природи визначено як складне інтегративне особистісне утворення, що відображає суб'єктивну позицію учня щодо живого довкілля та виражає перехід від антропоцентричної парадигми (де природа сприймається суто утилітарно) до екоцентричної (де визнається внутрішня самоцінність кожного живого організму та екосистеми) [3]. Розроблена методична модель формування ціннісного ставлення до природи у здобувачів базової середньої освіти побудована на засадах екоцентричного, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів. Модель є цілісною системою, яка охоплює чотири взаємопов'язані блоки. Цільовий блок визначає спрямованість методичної системи на формування екоцентричної свідомості, біоетичних цінностей, розвиток емпатії до живих істот та вироблення навичок екологічно доцільної поведінки у здобувачів освіти 7–9 класів. Змістовий блок передбачає збагачення та наскрізну інтеграцію еколого-етичного змісту в модельні навчальні програми з біології. Зміст посилюється проблемами збереження біорізноманіття, екологічними наслідками людської діяльності, біоетикою та регіональним краєзнавчим матеріалом. Процесуально-діяльнісний блок виступає інструментальною основою моделі та охоплює сучасні інтерактивні й цифрові методики: метод екологічних кейсів (Case-Study) для аналізу реальних або змодельованих екологічних проблем; ситуативні завдання морального вибору та біоетичні дебати; проєкти громадянської науки (Citizen Science) із залученням цифрових застосунків для ідентифікації організмів і фіксації біорізноманіття (iNaturalist, SaveEcoBot, PlantNet); гейміфіковані і рефлексивні дидактичні вправи на платформах Quizizz, Wordwall.

Діагностично-результативний блок спрямований на відстеження динаміки рівнів сформованості ціннісного ставлення до природи за трьома критеріями: когнітивний (повнота знань про екологічні закономірності, причинно-наслідкові зв'язки та біоетичні норми); емо-

ційно-мотиваційний (рівень екологічної емпатії, готовність до емоційного відгуку і екоцентричні мотиви збереження довкілля); діяльнісно-поведінковий (дотримання екологічних норм у повсякденні, ініціативність у природоохоронних та дослідницьких акціях).

Експериментальна перевірка методичної моделі формування ціннісного ставлення до природи у здобувачів базової середньої освіти довела свою ефективність. Впровадження запропонованої методичної моделі у практику шкільної біологічної освіти дозволяє змістити вектор навчання з пасивного засвоєння екологічних фактів на формування суб'єктивно-етичного ставлення до природи як вищої цінності. Її реалізація у практичній діяльності закладів загальної середньої освіти дозволяє гармонійно поєднати академічні біологічні знання з практичною еколого-етичною діяльністю підлітків.

Використані джерела

1. Biletska, H., Ivantsiv, O., Nazarko, I., Stepanyuk, A., Kazanishena, N., Liutko, N., Hrytsai, N., & Sopivnyk, R. (2025). Formation of Bioethical Knowledge in Adolescents during Their Biology Education. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. No 17(3). 158–176.

2. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti-898.

3. Жирська Г. Я. Формування в учнів ціннісного ставлення до природи як компонента екологічної культури. Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2014. № 2. С. 74–81.

УДК 37.09:504

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ РІЗНОМАНІТНОСТІ РОСЛИН У ПРОЦЕСІ БАЗОВОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Г. Я. ЖИРСЬКА, Н. О. СОРОКОВОВ
zhyrska14@gmail.com, gyrska@chem-bio.com.ua
Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Сучасний етап розвитку національної системи загальної середньої освіти в Україні характеризується глибинною трансформацією освітньої парадигми в межах концепції «Нова українська школа» (НУШ). Впровадження нового Державного стандарту базової середньої освіти вимагає принципового відходу від репродуктивного засвоєння суми академічних фактів на користь формування ключових і предметних компетентностей, розвитку критичного мислення, дослідницьких

Жирська Г. Я., Блищак С. І.
Методична модель формування ціннісного ставлення до природи
у здобувачів базової середньої освіти 269

Жирська Г. Я., Сороковов Н. О.
Методика використання краєзнавчого матеріалу під час вивчення
різноманітності рослин у процесі базової біологічної освіти 271

Завальнюк О. Л.
Педагогічна складова адаптації
психологічного стану дітей в умовах війни 273

Казанішена Н. В., Ростецька Д. Б.
Тенденції розвитку екологічної освіти
в умовах Нової української школи 276

Ковбінька Г. Д., Гретчанна М. В.
Формування екологічної компетентності майбутнього вчителя
географії засобами інноваційних технологій навчання 279

Коренева І. М.
Формування готовності молодого покоління
до життєдіяльності в умовах природних і антропогенних криз:
нові пріоритети освіти для сталого майбутнього 281

Люленко С. О., Паращук Р. В.
Потенціал ігрових технологій
у підвищенні мотивації учнів до вивчення біології 284

Масловська О. В., Скрипник С. В.
Технологія «Світове кафе» у підготовці майбутніх учителів
до організації групової роботи на уроках біології 287

Небикова Т. А., Омельченко В. С., Осіпчук О. С.
Міжпредметна інтеграція біології та фізичної культури
як основа формування здоров'язбережувальної компетентності учнів 289

Охремчук А. В., Грицай Н. Б.
Використання великих мовних моделей (LLM)
у навчанні природничих предметів 291

Павелко І. Р., Грицай Н. Б.
Використання моделювання
під час вивчення природничих предметів у 10 класі 293

Петровці А. П., Панчук О. І.
Освітній потенціал та особливості використання
цифрового інструменту і-Tree MyTree у шкільній практиці 296

Прущак Т. В., Баюрко Н. В.
Розвиток інформаційно-цифрової компетентності старшокласників
на уроках біології 299